

TOETSINGSADVIES
OVER HET LOCATIEGEBONDEN MILIEU-EFFECTRAPPORT
VERWERKING EN OPSLAG VAN RADIO-ACTIEF AFVAL

123-433

De selectie van deze drie locaties is niet tot stand gekomen mede op basis van een milieu-effectrapportage (m.e.r.).

Deze geschiedde aan de hand van bestuurlijke en planologische criteria door de Commissie Locatiekeuze Opslagfaciliteit Radioactief Afval (LOFRA). Deze selectie had tot toevallig resultaat, dat alle drie overblijvende locaties wat betreft het overstromingsrisico onderling niet wezenlijk van elkaar verschillen (zie blz. 108 en 109 van het MER). Alle gebouwen voor de verwerking en opslag van laag- en middelradioactief afval en die voor de opslag van niet-warmteproducerend hoogradioactief afval kunnen, blijkens het ontwerp, overstroomd worden bij een watersnoodramp. Uitsluitend het opslaggebouw voor warmteproducerend hoogradioactief afval is beschermd tegen binnendringend water tot een niveau van 10 m. + NAP.

Hoewel de kans op overstroming klein, is moet toch geconstateerd worden dat de zogeheten IBC beleidsuitgangspunten inzake het integrale afvalbeleid van de regering (blz. 116 van het MER) in het gedrang komen in geval van overstroming; de isolatie, de beheersbaarheid en de controleerbaarheid van het laag-, middel- en (niet-warmteproducerend) hoogradioactief afval zullen dan immers wegvallen.

Het niet in beschouwing nemen van het overstromingsrisico als een locatieonderscheidend criterium door de Commissie LOFRA demonstreert de betrekkelijke waarde van een selectieproces, dat alleen bestuurlijke en planologische criteria hanteert en dat de milieu-aspecten buiten beschouwing laat. Een m.e.r. had in dit geval tot een meer verantwoorde afweging kunnen leiden.

2. De vergunningverlening en de bedrijfsduur van de faciliteit

De vergunningaanvraag in het kader van de Kernenergiewet (KEW) is gericht op onbepaalde tijd. Het MER (blz. 19) gaat echter uit van een mogelijke opslag gedurende 50-100 jaar. Alhoewel het MER aangeeft, dat ook na die periode nog een verwerkings- en opslagfaciliteit nodig zal zijn, althans zolang de Nederlandse samenleving zich committeert aan de toepassing van stoffen waarbij radioactief afval ontstaat, is het uiteraard niet zeker, dat daarvoor die gebouwen en installaties kunnen dienen, die nu in de vergunningaanvraag zijn voorzien. De Commissie beveelt daarom aan de vergunningverlening te richten op een bepaalde bedrijfsduur, die recht doet aan het uitgangspunt, dat tijdelijke opslag beoogd wordt voor een periode van 50-100 jaar.

3. Aannamen voor de hoeveelheid en samenstelling van het radioactieve afval

In het MER is het in 1985 door de Centrale Organisatie voor Radioactief Afval (COVRA) verwerkte en opgeslagen afval als uitgangspunt genomen bij de berekeningen van lozingen en luchtmissies. Noch in het MER noch in de vergunningaanvraag komt aan de orde in welke mate de hoeveelheid en de samenstelling van dit afval representatief mag worden geacht voor de beoogde levensduur van de faciliteit. Ook wordt niet in aanmerking genomen of er in de toekomst toename of vermindering mag worden verwacht als gevolg van uitbreiding of vermindering van radiologische toepassingen of bijvoorbeeld van een actief beperkingsbeleid ten aanzien van het ontstaan van radioactief afval.

4. Het voorlopige karakter van de faciliteit

Het regeringsbeleid is er op gericht het radio-actieve afval uiteindelijk op zodanige wijze te verwijderen, dat geen menselijke zorg meer nodig zal zijn. Het vertrouwen van deskundigen in de mogelijkheid dat "binnen enkele decennia" een dergelijke oplossing zal worden gevonden, wordt gerelativeerd door het feit dat nog nergens ter wereld een definitieve eindberging is gerealiseerd. Daarbij komt, dat in recente discussies over het eindbergingsvraagstuk argumenten worden gehoord om het radio-actieve afval wèl onder menselijke zorg gesteld te houden, opdat aan de beleidsuitgangspunten van beheersen en controleren recht kan (blijven) worden gedaan¹. Een en ander werpt een bijzonder licht op de vraag, die ook door verscheidene insprekers is gesteld, in hoeverre de thans als interim-faciliteit bedoelde COVRA-vestiging mede een rechtvaardigingsgrond zou kunnen bieden voor de productie van nieuw, in principe te vermijden radio-actief afval. De Commissie is van mening dat het een overschatting van de betekenis van de beoogde interim-opslagfaciliteit zou zijn, wanneer het bestaan hiervan inderdaad als zo'n rechtvaardigingsgrond zou worden opgevat.

Vervolgens wil ik Uw aandacht vestigen op de hoofdpunten van kritiek die de Commissie heeft op het MER.

1. Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast

De behandeling van dit alternatief in het MER spitst zich geheel toe op de uitvoering van de faciliteit op de locatie Borssele. Dit is het gevolg van de richtlijnen voor het MER die dit wettelijk voorgeschreven alternatief aanduiden als uitvoeringsalternatief. In het MER is dus geen volwaardige afweging gemaakt van dit alternatief op locatieniveau. COVRA's keuze was immers al gemaakt, voordat de opstelling van het MER was afgerond.

De afweging over de keuze tussen persen en verbranden als verwerkingsmethoden voor laag- en middelradioactief afval bij de verschillende scenario's is evenmin gemaakt in het kader van dit alternatief. In het MER ontbreken tevens voldoende gegevens om te kunnen oordelen over de afweging tussen verbranden en persen in de verschillende scenario's met betrekking tot het opslagvolume en de emissies.

2. De presentatie van de bestaande toestand van het milieu en de milieugevolgen

De Commissie heeft als bezwaar tegen de presentatie van informatie over de bestaande toestand van het milieu, dat in het vervolg van het MER bij het voorspellen van de milieu-gevolgen weinig gebruik wordt gemaakt van deze informatie. De gevolgen van het in gebruik nemen en houden van de facili-

---

1 Zie "Inventarisatie van suggesties en commentaren die zijn ontvangen in het overleg inzake de ontwikkeling van een Toetsingscriterium voor de Ondergrondse Opberging voor Radio-actief Afval (TOR)". Ministerie van VROM, TOR publicatie nr. 4, 1987.

teit worden steeds uitgedrukt in termen van dosisschattingen voor hypothetische referentiepersonen; een en ander volgens gebruikelijke modellen en methodieken uit het vakgebied Stralingsbescherming. Bij dergelijke dosisschattingen worden tussenresultaten afgeleid o.a. voor besmettingsniveaus in diverse milieucompartimenten. In het MER wordt nagelaten om dergelijke tussenresultaten zodanig overzichtelijk te presenteren dat directe vergelijking mogelijk wordt met de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu. Zo had het voor de hand gelegen om de gevolgen van lozingen op het oppervlaktewater zowel te presenteren in termen van activiteitsconcentratie b.v. in slib en oppervlaktewater, alsook in termen van totaal geïsoleerde activiteit per tijdsperiode.

3. De gevolgen van zeetransporten van radioactief afval

In het MER wordt geen beschrijving gegeven van de mogelijke gevolgen van zeetransporten van radioactief afval dat terug zou kunnen keren van de opwerkingsfabrieken in het buitenland. Dit punt is benadrukt door veel sprekers. Het is vooral van betekenis met het oog op de kans op ongelukken door aanvaringen op de zeer druk bevaren scheepvaartroutes op de Westerschelde.

4. Lozingen van de inrichting op de Westerschelde

In het MER wordt beschreven dat de lozingen op de Westerschelde zullen leiden tot evenwichtconcentraties in de buurt van de normen van de basiskwaliteit voor zoet water zoals beschreven in het IMP-Water 1985-1989. De Commissie ondersteunt het voorstel van de directie Zeeland van Rijkswaterstaat² tot het uitvoeren van onderzoek naar methoden voor het optimaal beperken van emissies in de lozingen door het bedrijf op de Westerschelde.

5. De voorlichting aan en de opiniepeiling bij de bevolking in de omgeving van COVRA's voorgenomen vestiging.

Met betrekking tot de maatschappelijke beleving en acceptatie van de voorgenomen activiteit merkt de Commissie op dat helaas onvoldoende duidelijk is geworden hoe de meest betrokken groeperingen thans oordelen over de COVRA-plannen en welke gevoelens en reacties daaromtrent zich in de toekomst waarschijnlijk zullen ontwikkelen. De Commissie betreurt het dat tijdens het opstellen van het MER niet tevens een zorgvuldig onderzoek is uitgevoerd naar de heersende en te verwachten gevoelens, beoordeling en gedragsvoornemens van omwonenden en andere betrokkenen. In dit verband wijst de Commissie op verscheidene inspraakreacties waarin wordt geklaagd over een gebrek aan goede voorlichting en de zeer beperkte mogelijkheden van reële inspraak over deze omvangrijke en ingewikkelde materie. De Commissie adviseert het bevoegd gezag om alsnog inspanningen te ondernemen om de meest betrokken personen en groepen in Zeeland concreet en volledig voor te lichten en gelegenheden te scheppen waarop nadere vragen kunnen worden gesteld en toelichting kan worden verkregen. Naar de mening van de Commissie

---

2 Brief van de Directie Zeeland van Rijkswaterstaat d.d. 18.12.1987 (kenmerk 13526).

verdient het ook serieuze overweging publieksvertegenwoordigers uit te nodigen tot deelname aan een nog nader vorm te geven begeleidingsgroep, waarin een geregelde evaluatie van de feitelijke milieu-effecten gestalte kan krijgen.

Tenslotte wil ik nog een opmerking plaatsen bij de termijn die de Commissie ter beschikking stond voor de opstelling van het onderhavige advies. Volgens artikel 41 z, eerste lid van de Wabm dient het advies van de Commissie uiterlijk een maand na het einde van de termijn, waarop gemotiveerd bezwaarschriften ingediend konden worden, te worden uitgebracht, dat wil zeggen uiterlijk op 19 januari 1988. In artikel 41 z, tweede lid van de Wabm is echter ook bepaald dat de Commissie in haar advies de schriftelijke en mondeling ingediende opmerkingen en adviezen betreft.

Omdat de Commissie het advies van de regionaal inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne in Zeeland pas op 18 januari 1988 ontving en de verslagen van de beide openbare zittingen, die op 10 december 1987 in Heinkenszand plaatsvonden, de Commissie eerst op 26 januari 1988 bereikten, kon het advies van de Commissie U niet eerder worden aangeboden.

De Commissie zal gaarne vernemen op welke wijze U gebruik zult maken van haar advies. Een afschrift van deze brief is heden gezonden aan het Gemeentebestuur van Borsele, dat met U bevoegd gezag is in de onderhavige besluitvorming, alsook aan het provinciaal bestuur van Zeeland, dat optreedt als coördinerende instantie in de bezwarenprocedure.

Drs. H.G. Ouwerkerk,
voorzitter werkgroep m.e.r. inzake
verwerking en opslag van radioactief
afval.

Bijlage 1

TOETSINGSADVIES OVER HET LOCATIEGEBONDEN MILIEU-EFFECTRAPPORT
VERWERKING EN OPSLAG VAN RADIO-ACTIEF AFVAL

Advies op grond van artikel 41 z, eerste en tweede lid van de Wet algemene bepalingen Milieuhygiëne over de inhoud van het Milieu-effectrapport verwerking en opslag van radio-actief afval.

Uitgebracht aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de Minister van Economische Zaken, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en de Minister van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

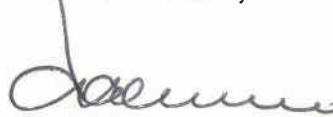
De werkgroep m.e.r. Verwerking en Opslag van Radio-actief Afval,

de Secretaris,

drs. J.J. Scholten.

de Voorzitter,

drs. H.G. Ouwerkerk.

Utrecht, 29 januari 1988

123-443

INHOUDSOPGAVE

	<u>Pag.nr.</u>
1. INLEIDING	1
2. TOETSING IN HOOFDLIJNEN VAN HET LOCATIE-GEBONDEN MER	2
2.1 Vorm en presentatie	2
2.2 De inhoud van het MER	2
2.2.1 Algemeen	
2.2.2 Doelstelling van de voorgenomen activiteit	4
2.2.3 Beschrijving van :	5
- de inrichting der locatie	
- de alternatieven	
- de locatie-alternatieven	
- de beste thans bestaande mogelijkheid ter bescher- ming van het milieu	
2.2.4 Besluitvorming	9
2.2.5 Bestaande toestand van het milieu	10
2.2.6 Invloed van:	11
- de voorgenomen activiteit op het milieu tijdens normaal bedrijf	
- de voorgenomen activiteit op het milieu als ge- volg van storingen en ongevallen	
- de alternatieven op het milieu tijdens normaal bedrijf en als gevolg van storingen en ongevallen	
- belevingsaspecten	
2.2.7 Vergelijking der milieu-effecten	17
2.2.8 Leemten in kennis en informatie	18
2.2.9 Samenvatting van het MER	18

BIJLAGEN

1. Overige meer gedetailleerde opmerkingen over het locatie-gebonden MER
2. Bekendmaking van de aanvragen ingevolge de Kernenergiewet, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en het MER in de Staatscourant van 18 november 1987
3. Samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage
4. Lijst van inspraakreacties

1. INLEIDING

De Centrale Organisatie voor Radioactief Afval (COVRA) N.V. wil een centrale faciliteit oprichten voor de verwerking en tijdelijke opslag van radioactief afval in Nederland. De COVRA heeft deze centrale faciliteit gepland op een locatie op het industrieterrein van de gemeente Borsele grenzend aan het industrieterrein Vlissingen-Oost en het terrein van de Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij (PZEM). Voor deze voorgenomen vestiging zijn onder meer vergunningen nodig ingevolge de Kernenergiewet en de Wet verontreiniging oppervlakte wateren. Voor de besluitvorming daarover is een zogeheten locatie-gebonden milieu-effectrapport (MER) opgesteld, nadat in een eerder stadium (in 1985) reeds een zogeheten locatie-onafhankelijk MER was bekendgemaakt, dat vervolgens in 1986 was beoordeeld.

Het bevoegd gezag bij deze procedure is de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu-beheer, de Minister van Economische Zaken, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur voor de vergunning ingevolge de Kernenergiewet (KEW) en de Minister van Verkeer en Waterstaat voor de vergunning ingevolge de Wet verontreiniging oppervlakte wateren (WVO). In het kader van de coördinatieprocedure op grond van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm) maakten Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland het MER bekend op 18 november 1987 met een kennisgeving in de Staatscourant en enige dagbladen (bijlage 2). De vergunningaanvragen, het MER en alle overige stukken, die nodig zijn voor de oprichting van een centrale faciliteit, zijn op 19 november ter inzage gelegd.

Het locatie-gebonden MER werd op 7 oktober 1987 ontvangen door de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) nadat het op 2 oktober 1987 door de COVRA was ingediend bij het bevoegd gezag. De Commissie voor de m.e.r. werd met de ontvangst van het MER in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over het locatie-gebonden MER conform artikel 41 z van de Wabm. In het onderhavige advies vormt de Commissie voor de m.e.r. een oordeel over de kwaliteit van het MER. Meer formeel gesteld beoordeelt het advies van de Commissie voor de m.e.r. of er is voldaan aan:

- de in de Wabm gestelde regels voor de inhoud van het MER (artikel 41 j en artikel 41 k)¹ mede gelet op de door het bevoegd gezag gegeven richtlijnen voor het MER in juni 1986 op grond van artikel 41 o, eerste lid van de Wabm,
- de eis dat het MER geen onjuistheden bevat (artikel 41 w, tweede lid van de Wabm).

---

¹ Er zijn (nog) geen regels vastgesteld ex artikel 41 k van de Wabm, zodat geen beoordeling aan de hand van dat artikel heeft plaatsgevonden.

Het hierbij uitgebrachte toetsingsadvies is opgesteld door de werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. die het toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk MER uitbracht op 24 januari 1986. De samenstelling van de werkgroep is vermeld in bijlage 3. De werkgroep vertegenwoordigt de Commissie voor de m.e.r., en wordt in dit advies verder aangeduid met de Commissie. De Commissie vergaderde op 11 november, 9 december 1987 en 15 januari 1988. In de laatste vergadering werd het onderhavige advies vastgesteld. Op verzoek van de Commissie wisselde op 15 januari 1988 een vertegenwoordiging van de Commissie van gedachten met het bevoegd gezag en de initiatiefnemers. De gedachtenwisseling vond plaats aan de hand van een concept van het advies.

In overeenstemming met artikel 41 z, tweede lid van de Wabm heeft de Commissie de via gedelegeerde bevoegdheid aan de provincie Zeeland ontvangen bezwaarschriften, commentaren, adviezen en opmerkingen in beschouwing genomen, voor zover deze reacties (zie bijlage 4) betrekking hebben op het onderwerp van de m.e.r. Waar dit voor specifieke punten het geval is, wordt in de tekst van het onderhavige advies door middel van een voetnoot naar de betreffende reactie(s) verwezen. De Commissie heeft bij verwijzing naar bepaalde inspraakreacties alleen bedoeld te refereren aan het betrokken onderdeel van die reacties. Een verwijzing betekent dus niet een verwijzing naar de integrale tekst van die reactie. Ook heeft de Commissie met verwijzingen naar inspraakreacties niet zonder meer bedoeld zich daarmee achter de inhoud van die reacties te scharen. Evenmin heeft zij de bedoeling gehad bepaalde inspraakreacties, die in haar ogen minder juist zijn, kritisch te bejegenen.

Het feitelijke toetsingsadvies bestaat uit drie delen. In paragraaf 2.1 komen de vorm en presentatie van het locatie-gebonden MER aan de orde. In paragraaf 2.2 worden de hoofdlijnen van het toetsingsadvies aangaande de inhoud van het MER aangegeven, terwijl in bijlage 1 nog een aantal gedetailleerde opmerkingen bij het MER worden gemaakt.

2. TOETSING IN HOOFDLIJNEN VAN HET LOCATIE-GEBONDEN MER

2.1 Vorm en presentatie

Het MER is over het algemeen duidelijk en goed leesbaar. De indeling van het MER volgt niet de volgorde die de Wabm aangeeft in de beschrijving van die onderwerpen die een MER tenminste moet bevatten (artikel 41 j, lid 1 en lid 3). De gevolgde indeling is echter pragmatisch. Wat betreft de alternatieven worden in hoofdstuk 4 eerst de keuzen voor uitvoeringstechnieken gemaakt. De consequenties daarvan worden in de hoofdstukken 6 en 7 gepresenteerd. De behandeling van de locatie-alternatieven (hoofdstuk 12) komt na de beschrijving van de gevolgen voor de voorgenomen activiteit en de alternatieven. Hiermee wordt de indruk versterkt dat de locatie-alternatieven een geringe rol spelen in de milieu-overwegingen

ten behoeve van de besluitvorming. In paragraaf 2.2.3 van het onderhavige advies wordt hierop teruggekomen.

Het MER bevat het merendeel van de informatie die benodigd is voor de toetsing van de milieu gevolgen. Het MER schrijft hierover dat de gevolgen voor alle milieu-aspecten van geringe omvang zijn, dat wil zeggen voor zowel de radiologische als de niet-radiologische aspecten. Vervolgens gaat het MER vrijwel uitsluitend in op de gevolgen van de radiologische emissies in de vorm van dosisschattingen terwijl de overige aspecten veel minder aandacht krijgen. Deze vrijwel exclusieve behandeling van de radiologische emissies is echter het logische gevolg van de accentuering van dit aspect tijdens de eerdere stappen die gezet zijn in dit m.e.r.-proces.

Teneinde de gebruikte voorspellingsmethoden en aannamen te kunnen beoordelen zijn Band XI (bijlagen bij het MER) en sommige van de overige Banden (met name VI en IX) onmisbaar. De verschillende delen van de vergunningaanvragen bevatten informatie die niet snel en gemakkelijk te overzien valt. Informatie over gelijkgerichte onderwerpen is verspreid over verschillende banden. Een trefwoordenregister had daarvoor uitkomst kunnen bieden. De presentatie van een aantal kaarten, tabellen en figuren in het MER laat nogal wat te wensen over vanwege het ontbreken van schaal, aanduiding van de gebruikte eenheden en andere onzorgvuldigheden. Welke deze zijn, is aangegeven in bijlage 1 bij dit advies.

2.2 De inhoud van het MER

De Commissie komt na bestudering van het MER en de bijbehorende bijlagen, alsmede na kennisneming van de resultaten van de inspraak en van de adviezen van de wettelijke adviseurs, tot de volgende conclusies.

2.2.1 Algemeen

In het locatie-gebonden MER zijn veel van de tekortkomingen en onduidelijkheden weggenomen, die de Commissie indertijd in haar toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk MER² heeft moeten constateren. Het locatie-gebonden MER is op de meeste onderdelen van de door het bevoegd gezag in juni 1986 vastgestelde richtlijnen ingegaan. Het locatie-gebonden MER is een beter samengesteld en onderbouwd document dan het voorgaande MER met als resultaat dat het locatie-gebonden MER bruikbare en toegankelijke informatie verschaft, die de basis biedt voor een afrondend besluit over het al dan niet realiseren van deze faciliteit op de voorgestelde locatie. Niettemin heeft de Commissie kritische opmerkingen over het MER. Deze betreffen vooral de voorgestelde ophoging van het

---

2 Toetsingsadvies over het locatie-onafhankelijk MER en advies richtlijnen voor het locatie-gebonden MER inzake opslag en verwerking van radioactief afval door de Voorlopige Commissie voor de m.e.r. van 24 januari 1986.

terrein en het overstromingsrisico, de behandeling van het zogeheten meest milieu-vriendelijke alternatief, de presentatie van de bestaande toestand van het milieu en de milieu-gevolgen, en ook de voorlichting aan en de opiniepeiling bij de bevolking. Ook bevat het advies aanbevelingen, die bij de verdere behandeling van de vergunningaanvragen aan de orde zouden moeten worden gesteld. In de hiernavolgende paragrafen zijn deze opmerkingen, kritiek en aanbevelingen geplaatst aan de hand van de verschillende onderdelen van de tekst van artikel 41 j, het eerste en derde lid van de Wabm, die beschrijft welke onderwerpen een MER tenminste dient te bevatten. Daarbij is steeds aangegeven hoe deze onderdelen overeenkomen met de verschillende hoofdstukken van het MER.

2.2.2 Doelstelling van de voorgenomen activiteit (Hoofdstuk 2)

Artikel 41 j, lid 1 onder a van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd".

In hoofdstuk 2 van het MER (par. 2.4) wordt het beoogde doel van het project omschreven als "het op één locatie realiseren van een verwerkingsfaciliteit voor laag- en middelradioactief afval en een bovengrondse opslagfaciliteit waar al het radioactief afval in Nederland dat de komende 50-100 jaar geproduceerd zal worden, opgeslagen zal kunnen worden". In par. 3.8 van het MER (Financiële aspecten -bedrijfsvoering) staat aangegeven, dat het financiële beleid dat door COVRA gevoerd wordt voor alle categorieën afval, is gericht op een kostendekkende exploitatie voor elke categorie radioactief afval van alle door de faciliteit te verrichten bewerkingen en behandelingen daarvoor. Uit beide beschrijvingen blijkt niet goed hoe COVRA via de tariefstelling voor de inlevering van de verschillende radioactieve afvalstoffen er inderdaad in zal kunnen slagen alle radio-actieve afval te verwerken dat gedurende de komende 50-100 jaar in Nederland zal worden geproduceerd. Wat zal er gebeuren als zou blijken dat vanwege de tariefstelling er radioactief afval verspreid wordt opgeslagen bij sommige producenten of geëxporteerd wordt voor verwijdering in het buitenland? Zal dan het uitgangspunt van de kostendekkende exploitatie verlaten kunnen worden? Wat zou er dan kunnen gebeuren? Dit is niet in het MER uitgewerkt. Welke verplichtingen hebben de afvalproducenten overigens om radioactief afval in te leveren bij de COVRA? Kan het gebeuren dat het restrictieve afvalbeleid, dat de overheid voert, resulteert in een lager aanbod van radioactief afval dan in het MER wordt voorspeld? Bestaat dan ook de kans op ontwikkeling van een te grote opslagcapaciteit te Borssele? Kan dat het financiële rendement van COVRA schaden en zou dat kunnen leiden tot b.v. het aantrekken van radioactief afval uit het buitenland of tot verwaarlozing van het onderhoud en de exploitatie?

2.2.3 Beschrijving:

- de inrichting der locatie (hoofdstuk 3)
- de voorgenomen activiteit (hoofdstuk 4)
- de alternatieven (hoofdstuk 8)
- de locatie-alternatieven (hoofdstuk 12)
- de beste thans bestaande mogelijkheid ter bescherming van het milieu (hoofdstuk 9)

Artikel 41j, lid 1 onder b van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast"

De inrichting van het terrein

In de bekendmaking van het voornemen van de COVRA op 18 november 1987 in de Staatscourant (bijlage 2) staat vermeld dat de PZEM bij het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Borsele een verzoek heeft ingediend om toestemming tot het aanbrengen van diverse zandplateaus tussen de Europaweg-Oost en de Ossenweg te Borssele. In hoofdstuk 3 van het MER wordt uitgelegd wat dit betekent: "Een belangrijk deel van het westelijk gebied van het terrein zal plaatselijk worden opgehoogd tot 6,50 m + NAP, terwijl het oostelijk gedeelte op maaiveld niveau blijft, circa 1,0 m + NAP. De ophoging in het westelijk deel bestaat uit drie op elkaar gestapelde plateaus gelegen op 6,50 m, 4,50 m en 2,50 m + NAP". Vergelijking van de figuren 3.3 en 3.4 van het MER toont aan dat dit betekent, dat alleen het gebouw voor de ontvangst, overslag en opslag van warmteproducerend hoogradioactief afval op het hoogste niveau van 6,50 m + NAP zal worden geplaatst. Het gebouw voor de verwerking en verpakking van onverwerkt aangevoerd laag- en middelradioactief afval is op een niveau van 2,50 m + NAP geprojecteerd, terwijl alle opslaggebouwen voor laag- en middelradioactief afval en die voor het niet-warmteproducerende hoogradioactieve afval op slechts 1,0 m + NAP zullen komen te staan bij uitvoering van het door de COVRA aangekondigde voornemen. De in het MER gepresenteerde informatie maakt niet duidelijk waarom in de inrichting van het terrein gekozen is voor de verschillende niveaus. Geniet deze inrichtingsvorm voordelen uit oogpunt van bereikbaarheid met name vanwege de aftakking van de industriespoorlijn van het terrein van het Havenschap Vlissingen naar het gebouw voor de ontvangst, overslag en opslag van warmteproducerend afval? Moeten door de hoogteverschillen extra voorzorgen worden getroffen tegen verschuiving en verzakking van de verschillende gebouwen? Andere vragen die naar voren komen en die niet beantwoord worden in het MER zijn:

- Van welk soort ophoogmateriaal zal gebruik worden gemaakt? Zijn er milieu-gevolgen te verwachten van de aanvoer en het aanbrengen van dit ophoogmateriaal en de kwaliteit daarvan?
- Waarom zal een deel van de Weelhoek dat nu op 3,29 m + NAP ligt worden verlaagd tot een niveau van 1,0 m + NAP (vergelijk de figuren 3.2 en 3.3 op blz. 22 van het MER)? Waar zal het vrijkomende bodemmateriaal worden gedeponeerd?

Uit contacten met de initiatiefnemer is gebleken dat de inrichting in verschillende niveaus en de plaatsing van het gebouw voor de ontvangst, de overslag en de opslag van warmteproducerend hoogradioactief afval op het hoogste plateau geen directe betekenis heeft in verband met het voorkomen van overstromingsgevaar. Over dit overstromingsgevaar schrijft het MER dat het opslaggebouw voor warmteproducerend hoogradioactief afval, althans de hot-cell en de bijbehorende ruimten (zie bijlage 8.2 bij het MER, blz. 145, Band XI en de vergunningaanvraag: Band I, Hoofdstuk 2, blz. 7-10), tegen binnendringend water zijn beschermd tot een niveau van 10.00 m + NAP. Alle gebouwen voor de verwerking en opslag van laag- en middelradioactief afval en dat voor de opslag van niet-warmteproducerend hoogradioactief afval kunnen overstroomd worden (met een kans van 10^{-4} per jaar, zie tabel 7.1, blz. 79 en par. 7.4, blz. 82 van het MER). De effecten van overstroming zijn volgens het MER (par. 9.4, blz. 95) zo gering dat de hoge meerkosten voor extra bescherming niet redelijk worden geacht. Daarom wordt binnendringend zeewater tegen gevolgen van een overstroming niet beschouwd als een aspect waartegen deze gebouwen en het erin opgeslagen afval moeten worden beschermd (Band II, blz. 8 van de vergunningaanvraag).

Het gekozen ontwerp van de inrichting heeft in de inspraak vele vragen uitgelokt over de mogelijkheid van inundatie van de gebouwen voor laag-, middel- en niet-warmteproducerend hoogradioactief afval³. Het veront-rust deze insprekers waarom deze gebouwen niet in gelijke mate beschermd zullen worden tegen de mogelijkheid van overstroming als het opslaggebouw voor warmteproducerend hoogradioactief afval. De Commissie acht de dosisschattingen als gevolg van een langdurige overstroming van de faciliteit redelijk (par. 7.4. van het MER). Zij acht het echter van belang dat de omringende bevolking de gevolgen van een overstroming van de betrokken opslaggebouwen opvat als een ongewenst extra risico, hoe klein dat ook moge zijn. Een goede voorlichting aan de bevolking in de omgeving had de onduidelijkheden op dit punt kunnen wegnemen (zie ook par. 2.2.6. van het onderhavige advies).

De Commissie constateert dat in het MER de inpassing van het ontwerp van de inrichting in de omgeving niet wordt geïllustreerd met perspectieftekeningen en/of fotomontages en dat het ontwerp in het MER zich beperkt

---

3 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 7, 14, 16, 21, 22, 23, 25, 27, 32, 282, H 20.

tot plattegronden en een foto van het huidige beeld van de locatie, gezien vanuit het dorp Borssele. Hoe hoog zullen de verschillende gebouwen worden in samenhang met de verschillende terreinniveaus? De landschappelijke inpassing van de faciliteit als milieu-gevolg komt aldus nauwelijks uit de verf in het MER. De voorgestelde aanzienlijke ingreep kan aldus niet worden beoordeeld.

Uitvoeringsalternatieven

De behandeling in het MER van de uitvoeringsalternatieven voor de verwerking en opslag van de diverse categorieën afvalstoffen is over het algemeen adequaat uitgevoerd.

Ten aanzien van de alternatieve behandelingswijze voor het laag- en middelradioactieve afval, namelijk het verbranden in paragraaf 10.1 van het MER bestaat enige twijfel over de juistheid van de aanname. Er is sprake van een aanbod van $1,3 \cdot 10^{12}$ Bq bij I-125 per jaar die bij verbranding in het milieu terecht zou komen. Het aanbod van $1,3 \cdot 10^{12}$ Bq lijkt extreem hoog. Op basis van onderzoek door de Technische Universiteit Eindhoven lijkt het huidige aanbod een factor 10 tot 100 lager te zijn. In paragraaf 11.4 van het MER wordt COVRA's keuze met betrekking tot de alternatieve verwerkingsmethoden van laag- en middelradioactief afval beargumenteerd. Daar staat dat persen bij relatief kleine hoeveelheden te verwerken afval de voorkeur verdient boven verbranden vanwege de bedrijfs- en milieuvriendelijkheid. Vandaar dat in scenario 1 voor persen is gekozen. De Commissie is van mening dat de argumentatie om te persen in plaats van te verbranden vooral ligt in het feit dat een verbrandingsinstallatie veel storingsgevoeliger blijkt te zijn en derhalve onvriendelijker voor de bedrijfsvoering (zie voor de keuze tussen persen en verbranden ook hieronder).

Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast

De behandeling van dit alternatief in het MER spitst zich geheel toe op de uitvoering van de voorgenomen activiteit op de locatie Borssele (Hoofdstuk 9 van het MER). Dit is het gevolg van de richtlijnen voor het MER die dit wettelijk voorgeschreven alternatief, aanduiden als uitvoeringsalternatief (par. 4.2.3, blz. 9 van de richtlijnen voor het MER). In haar toetsingsadvies (op blz. 13) van 24 januari 1986 over het locatie-onafhankelijke MER schreef de Commissie daarentegen dat dit alternatief voor de verschillende locaties verdere uitwerking behoeft. Het feit dat de locatie-alternatieven pas in hoofdstuk 12 van het MER aan de orde komen (dus na het hoofdstuk 9 met het "Overzicht van de beste thans bestaande mogelijkheid ter bescherming van het milieu") illustreert dat in het MER geen volwaardige afweging is gemaakt van het "meest milieuvriendelijke alternatief" op locatieniveau. De locatiekeuze was immers al door de initiatiefnemer gemaakt voordat de opstelling van het MER was afgerond.

De keuze tussen persen en verbranden als onderdeel bij de verwerking van de hoeveelheden afval volgens de scenario's 1, 2A en 2B had onderdeel moeten uitmaken van de behandeling van het alternatief waarbij de beste

bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast. Deze keuze wordt nu niet in hoofdstuk 9 van het MER beschreven maar in hoofdstuk 10 (Invloed der alternatieven op het milieu tijdens normaal bedrijf en als gevolg van storingsen en ongevallen), terwijl de onderbouwing van de keuze plaats vindt in par. 11.4 van het MER (COVRA's keuze). De feitelijke vergunningverlening is ingesteld op de eerste bedrijfsfase met aanbod van radioactief afval volgens scenario 1. In deze eerste bedrijfsfase heeft de initiatiefnemer gekozen voor persen als verwerkingsmethode van het vaste laag- en middelradioactieve afval. Als daarentegen de inrichting in de toekomst uitgebreid zou moeten worden vanwege aanbod van afval volgens het scenario 2A of 2B, dan kiest de initiatiefnemer in het MER voor verbranden van dat afval.

Het MER schrijft hierover (in par. 11.4, blz. 104) dat de emissies bij verbranden in de scenario's 2A of 2B weliswaar hoger zijn dan bij persen, maar nog zo klein zijn dat ongewenste milieu-effecten niet verwacht mogen worden. Ongeacht de berekende lage orde van grootte van deze emissies, maakt een aantal insprekers⁴ zich zorgen over de extra belasting van mens en milieu door verbranden⁴. Zij merken op dat persen een meer milieu-vriendelijke verwerkingsmethode is dan verbranden.

In het MER ontbreken voldoende gegevens om te kunnen oordelen over de afweging tussen verbranden en persen in de verschillende scenario's met betrekking tot het opslagvolume en de emissies. Het opslagterrein lijkt groot genoeg te zijn om het extra volume als gevolg van toepassing van persen als verwerkingsmethode, te kunnen bevatten⁵.

De vergunningaanvraag (Band II, blz. 59) geeft aan: "Afval dat uitsluitend kortlevende radionucliden bevat, kan na de vervalperiode en na controle, als niet radioactief afval in standaardcontainers van circa 5 m³ worden afgevoerd naar de vuilstortplaatsen of afvalverwerkingsbedrijven". Er moeten passende procedures komen, die kunnen waarborgen dat eventuele gevolgen van foutieve, menselijke beslissingen bij de verwijdering van dat afval, zo beperkt mogelijk gehouden kunnen worden⁶.

---

4 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 4, 18, 20, 27, 32.

5 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 282. In deze reactie van de Zeeuwse Milieufederatie wordt naar voren gehaald, dat noch in het MER noch in de vergunningaanvraag is vergeleken welk opslagvolume in de scenario's 2A en 2B nodig zou zijn bij verbranden dan wel bij persen als verwerkingsmethode. Verder worden in deze inspraakreactie onduidelijkheden in het MER en in de vergunningaanvraag aangestipt; zij hebben betrekking op het volume percentage van het laag- en middelradioactieve afval, dat brandbaar zou zijn en op de verkleiningsfactoren van persen en verbranden.

6 Zie ook de reactie van de Zeeuwse Provinciale Raad voor het Milieu (Bijlage 4, inspraakreactie nr. 32).

2.2.4 Besluitvorming (Hoofdstuk 14)

Artikel 41j, lid 1 onder c van de Wabm:

Een MER bevat tenminst: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het MER wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven"

De vergunningaanvraag geeft aan, dat deze is gericht op een onbepaalde tijd. Het MER (par. 2.4) gaat echter uit van de mogelijkheid van opslag gedurende 50-100 jaar. Alhoewel het MER aangeeft dat ook na die periode een verwerkings- en opslagfaciliteit nog nodig zal zijn, althans zolang er in Nederland radioactieve stoffen worden toegepast waar radioactief afval bij ontstaat, is het uiteraard niet zeker dat daarvoor die gebouwen en installaties kunnen dienen, die nu zijn voorzien. De vergunningverlening zal dus gericht moeten zijn op een bepaalde bedrijfsduur van de inrichting, die recht doet aan het uitgangspunt, dat tijdelijke opslag beoogd wordt voor een periode van 50-100 jaar.

De Commissie vestigt verder de aandacht op de reactie van de gemeente Vlissingen, die wijst op vermeende procedurele tekortkomingen ten aanzien van haar positie als betrokken overheidsorgaan danwel adviseur in de onderhavige besluitvorming op grond van de volgende wetten en besluiten:

- artikel 15 van het Besluit Stralenbescherming KEW van 10 september 1986,
- besluit van 8 november 1980 houdende aanwijzing van adviseurs ingevolge artikel 7, derde lid en artikel 7a, vierde lid van de WVO,
- artikel 15 van het Besluit Kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen van 4 september 1969⁸.

Met het oog op deze procedurele tekortkomingen stelt de gemeente Vlissingen dat hernieuwde publicatie van het voornemen ingevolge artikel 12 van de Wabm dient plaats te vinden nadat onomstotelijk is vastgesteld waar en in welke gemeente de lozing van radioactief afvalwater van de voorgenomen faciliteit zal plaatsvinden.

De Commissie heeft hierover de volgende mening. In artikel 15 van het Besluit Stralenbescherming KEW van 10 september 1986 en in het artikel 15 van het Besluit Kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen van 4 september 1969 wordt verwezen naar Hoofdstuk 3 van de Wabm. Dit hoofdstuk van de Wabm bevat procedurele voorschriften over ter inzage legging, openbare zitting, toezending van de ontwerp-beschikking en de beschikking, en het maken van bezwaar. In het kader van deze voorschriften

---

7 Bijlage 4, inspraakreactie nr. 8

8 Ook de gemeente Goes vindt dat Goes niet op de juiste wijze betrokken is in de procedure op grond van dit artikel. De gemeente Goes noemt dit "een ernstige procedurefout" (Bijlage 4, inspraakreactie nr. 291).

dient de gemeente Vlissingen door het bevoegd gezag bij de procedure van vergunningverlening op grond van het Besluit Stralenbescherming (KEW) en het Besluit Kerninstallaties, splijtstoffen en ertsen betrokken te worden. Vanwege de artikelen 7 en 7a van de WVO en het besluit van 8 november 1980 houdende aanwijzing van adviseurs, dient de gemeente Vlissingen betrokken te worden als adviseur bij de beschikking op de vergunningaanvraag krachtens de WVO.

In de richtlijnen voor het MER (op blz. 11 daarvan) wordt gevraagd naar de besluiten die genomen zullen moeten worden ten behoeve van de aanleg, de inrichting, het gebruik en de afbraak van de faciliteit. Het MER geeft geen beschrijving van de besluitvorming, die nodig zal zijn voor de afbraak van de faciliteit. Wel stelt het MER dat ook na de periode van 50 - 100 jaar nog steeds een verwerkingsfaciliteit en interimopslagplaats nodig zal blijven (par. 2.4, blz. 19 van het MER).

In par. 14.3, blz. 123 beschrijft het MER de relatie met besluiten in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO). Met betrekking tot het bestemmingsplan "Haven- en Industrieterrein Sloe 1982" schrijft het MER dat dit plan zal moeten worden aangepast door de gemeente Borsele. Het MER vermeldt niet dat dit zal gebeuren volgens de procedure van artikel 19 WRO, die in verhouding tot de procedure voor de bestemmingsplanwijzing minder beroepsmogelijkheden biedt. De bekendmaking van de vergunningaanvragen en het MER vermeldt wel de procedure van artikel 19 WRO (zie bijlage 2 van het onderhavige advies).

2.2.5 Bestaande toestand van het milieu (Hoofdstuk 5)

Artikel 41j, lid 1 onder d van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen".

Het voornaamste bezwaar dat de Commissie heeft tegen de presentatie van de informatie over de bestaande toestand van het milieu in hoofdstuk 5 van het MER is dat met deze informatie vervolgens in het MER heel weinig wordt gedaan. Het betreffende hoofdstuk verliest daarmee een belangrijk deel van zijn betekenis als integraal onderdeel van het MER. Zo wordt in dit hoofdstuk geen afbakening gegeven van het geografische studiegebied, dat zich zou moeten uitstrekken over die gebieden, die in nauwe geohydrologische en ecologische relatie staan met de locatie van de facili-

teit⁹. Weliswaar presenteert fig. 5.1 in het MER op blz. 45 een kaart van het gebied rondom de locatie Borssele met een drietal cirkels die deze locatie als middelpunt hebben, maar er kan niet verondersteld worden dat deze cirkels het studiegebied zouden voorstellen. Bovendien ontbreekt de schaal bij dit kaartje.

De presentatie van de geohydrologische opbouw op blz. 47 en 48 is ontoereikend om een goed beeld te vormen van deze opbouw in verband met mogelijke verspreidingswegen van emissies via het grondwater. In figuur 5.4 van blz. 48 komen niet verklaarde hiaten voor in de opeenvolging van de verschillende afzettingen in de chronostratigrafische volgorde. De diepte ten opzicht van NAP is in deze tabel alleen met een lege kolom aangegeven, waardoor de relatie met het geschematiseerde geohydrologische profiel in figuur 5.5 op blz. 49 van het MER niet gemaakt kan worden.

2.2.6 Invloed van

- de voorgenomen activiteit op het milieu tijdens normaal bedrijf (hoofdstuk 6)
- de voorgenomen activiteit op het milieu als gevolg van storingen en ongevallen (hoofdstuk 7)
- de alternatieven op het milieu tijdens normaal bedrijf en als gevolg van storingen en ongevallen (hoofdstuk 10)
- belevingsaspecten (hoofdstuk 13)

Artikel 41j, lid 1 onder e van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de beschreven alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven".

In het MER zijn de mogelijke gevolgen van de activiteit steeds uitgedrukt in termen van dosisschattingen voor hypothetische referentiepersonen; een en ander volgens de gebruikelijke methodiek van "kritieke groep en kritieke pathway". Bij dergelijke dosisschattingen worden tussenresultaten afgeleid o.a. voor besmettingsniveau's in diverse milieu-compartimenten of knooppunten in de pathway. In het MER wordt nagelaten om dergelijke tussenresultaten zodanig overzichtelijk te presenteren dat directe vergelijking mogelijk wordt met de beschrijving van de bestaande situatie in hoofdstuk 5 van het MER. Zo had het voor de hand gelegen om de gevolgen van lozingen op het oppervlaktewater overzichtelijk te presenteren zowel in termen van activiteitsconcentratie b.v. in slib en oppervlaktewater, alsook in termen van totaal geloosde activiteit per tijdsperiode.

---

⁹ De richtlijnen van het MER vragen niet specifiek naar de afbakening van het geografische studiegebied. Het advies van de Commissie voor de m.e.r. van 24 januari 1986 vroeg daar in paragraaf 3.4 wel naar. Wel vragen de richtlijnen op blz. 12 naar de transportwegen waarlangs mogelijk geëmitteerde deeltjes kunnen worden verspreid.

In het MER zijn de dosisschattingen ten gevolge van de activiteit uitgewerkt vanuit een conservatieve modelbenadering. Wat dit inhoudt, is toegelicht in de aannames en uitgangspunten van paragraaf 15.2 van het MER. De dosisschattingen in het MER zijn daardoor in het algemeen overschattingen¹⁰.

Bij de beschrijving van de gevolgen, zowel in termen van dosisschattingen voor de mens alsook voor verontreinigingsniveaus in oppervlaktewater en lucht wordt in het MER steeds volstaan met het zo goed mogelijk berekenen van de omvang van de gevolgen.

Wat feitelijk ook had dienen gebeuren is het in beschouwing nemen van het door deze toevoeging ontstane totaal-niveau.

De kwalitatieve uitspraken in het MER die op basis van de kwantitatieve voorspellingen zijn gedaan, lijken juist te zijn. In het MER, noch in de Bijlagen bij het MER noch in de verschillende andere delen van de vergunningaanvraag konden echter goed de storingsanalyse en de emissieberekeningen worden gecontroleerd op hun juistheid en volledigheid. Daarom vonden op verzoek van de Commissie twee gesprekken plaats met de opstellers van het MER om deze juistheid en volledigheid van methoden, aannames en berekeningen na te gaan. De in het MER en in de veiligheidsrapporten opgesomde storingen zijn als volgt gevonden door de opstellers. Aan de hand van de schema's van alle handelingen die er plaatsvinden bij de beoogde activiteit is op systematische wijze gekeken naar de gevolgen van:

- storingen in de gebruikte apparatuur en hulpmiddelen
- menselijke fouten
- ongevallen tijdens het bedrijf
- ongevallen met externe oorzaken.

De Commissie heeft er zich van vergewist, dat de opgesomde storingen de verschillende categorieën (voor wat betreft de omvang van de gevolgen) goed afdekken, zodat, zelfs al zou een enkele mogelijke storing bij de analyse over het hoofd gezien zijn, het totaalbeeld van de storingsanalyse correct is. Later herhaalde analyse bij het in bedrijf zijn van de faciliteit zal geen onaangename verrassingen opleveren voor wat betreft de omvang van gevolgen van alsnog ontdekte mogelijke storingen.

Voor wat betreft ongevallen met externe oorzaken is door de opstellers van het MER en van de veiligheidsrapporten gekeken naar ongevallen met een kans van ongeveer 10^{-6} of groter per jaar dat de opslag in bedrijf

---

10 De overschattende modelbenadering kan daardoor soms op vreemde resultaten uitlopen. Door de voorzichtigheid in de modelaannames kan het gebeuren dat de behandeling van afval rekenkundig gezien kan worden als een productiefaciliteit van radioactieve stoffen, b.v. voor nuclidegroepen 3, 4, 5 en 6 komen de activiteitsschattingen in vloeibare en gasvormige lozingen hoger uit dan de veronderstelde activiteitsinhoud van het aangeboden afval!

is, terwijl ook enkele ongevallen met een nog kleinere kans mede beschouwd zijn. Van een dergelijke analyse kan nooit echt aangetoond worden dat zij volledig is, maar de Commissie meent dat voor de beschouwde ongevallen, zoals neerstortend vliegtuig, overstroming, aardbeving, het ontwerp van de opslaggebouwen zo is opgesteld, dat ook andere ongevallen met een zelfde vernietigende werking weerstaan kunnen worden.

De Commissie heeft waardering voor de gebruikte filosofie dat de gevolgen van iedere storing en ieder ongeval achteraf te niet gedaan moeten kunnen worden door ontruiming en reparatie van het betreffende gebouwdeel.

De richtlijnen voor het MER (op blz. 6) vroegen naar de kenmerken in chemische samenstelling en gedrag van het radioactieve afval voor zover deze van belang zijn voor de verwerking en de opslag van de aangeboden afvalstoffen. In het MER wordt daaraan geen aandacht geschonken¹¹. De Commissie had in haar toetsingsadvies (blz. 17 en 18 van dat advies) over het locatie-onafhankelijk MER ook al opgemerkt dat de gevraagde informatie ontbrak in dat MER.

In het MER (par.2.2, blz.18) wordt gesteld dat in de schatting van het toekomstige aanbod van radioactief afval rekening wordt gehouden met het afval dat in de jaren '90 door de opwerkingsfabriek in Frankrijk en Engeland kan worden teruggestuurd. Dit afval bestaat uit het warmteproducerende afval en hoog-, middel- en laagradioactief afval, dat bij het opwerkingsproces is ontstaan.

Het lijkt waarschijnlijk, dat (althans een deel van) dit uit het buitenland terugkerende afval over zee zal worden aangevoerd via de Westerschelde naar het havengebied van Vlissingen. In het MER worden de effecten van deze transporten niet behandeld. Veel inspraakreacties wijzen op deze tekortkoming vooral in verband met de kans op ongelukken door aanvaringen¹² op de zeer druk bevaren scheepvaartroutes op de Westerschelde.

---

11 Alleen in Band I van de Vergunningaanvraag, paragraaf 1.5, blz. 9 is geschreven: "Het is niet mogelijk een betrouwbare uitspraak te doen over de hoeveelheid afval, de zichdaarin bevindende radionucliden en de activiteit van die radionucliden die zich op enig ogenblik in de toekomst in de opslagfaciliteit zullen bevinden. COVRA bepaalt namelijk niet wat haar wordt aangeboden".

12 Bijlage 4 inspraakreacties nrs. 8, 13, 20, 27, 32, 34 t/m 275, 278, 279, 282, 289, H 17. In reactie op de opmerkingen van de heer Coppoolse tijdens de hoorzittingen op 10 december 1987 over het ontbreken van informatie over de zeetransporten van afval en hun gevolgen voor het milieu, antwoordden de initiatiefnemer en de voorzitter van de openbare zittingen dat dit soort

(Voetnoot vervolg op volgende pagina)

In paragraaf 2.2.3 van het onderhavige advies is reeds geconstateerd dat de inpassing van de faciliteit in het landschap van de beoogde locatie in Borssele onvoldoende is behandeld in het MER. De richtlijnen voor het MER vroegen (in par. 7.3) naar een gedetailleerde behandeling van de visuele en landschappelijke aspecten onder andere in verband met de hoogte en de afmetingen van de gebouwen. Ook werd gevraagd naar de terreinafscheiding en de verlichting van het bedrijf. De zeer beknopte beschrijving in par. 6.2 van het MER komt nauwelijks tegemoet aan dit onderdeel van de richtlijnen.

Tijdens de openbare zitting in Heinkenszand op 10 december 1987 stelde een woordvoerder van de TOTAL-raffinaderij de vraag of de COVRA-vestiging gebruiksrestricties zou kunnen opleveren voor uitbreiding op het eigen terrein.¹³ Deze vraag werd door de initiatiefnemer ontkennend beantwoord. Niettemin is het toch mogelijk dat er een gebruiksrestrictie zal ontstaan voor eventuele LPG-opslag op dat gedeelte van het TOTAL-terrein dat nabij de geplande COVRA-vestiging ligt.

In de inspraak en tijdens de hoorzittingen zijn vele opmerkingen gemaakt over inkomensschade die omwonenden van de voorgenomen vestiging van het COVRA-bedrijf zouden kunnen oplopen. Dit is onder andere vanwege verplaatsing van een hoogspanningslijn.¹⁴ Daarnaast zijn velen bang dat hun gronden door besmetting ongeschikt voor landbouwproductie zullen worden óf dat gewassen waarvan wordt vermoed dat deze kunnen zijn besmet, minder gevraagd zullen worden.¹⁵ Weer anderen zijn beducht voor een vermindering in inkomsten door het vertrek van mensen uit het gebied rondom de locatie.¹⁶ De vraag rijst welke soorten schade in welke mate door wie zullen worden vergoed. Deze vraag is ter sprake gekomen en beantwoord tijdens de hoorzittingen, maar dat heeft de ongerustheid niet kunnen wegnemen. Een en ander heeft zijn invloed op de gevoelens, beoordeling en gedragsvoornemens rondom de voorgenomen vestigingsplaats.

(Voetnoot vervolg van vorige pagina)

informatie niet behoefde te worden verstrekt in het MER. De Commissie wijst in dit verband op de richtlijnen (blz.12, par.7) voor het MER welke bepalen dat het transport van radioactief afval naar de locatie en het laden en lossen daarvan onderdeel vormt van de voorgenomen activiteit. De gevolgen voor het milieu, ook ten gevolge van storingen en ongelukken (zie blz. 13 van de richtlijnen) van deze zeetransporten vormen dus onderdeel van het MER).

13 Bijlage 4, inspraakreactie nr. H 16.

14 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 5, 10, H 1

15 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 2, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 16, 21, 24, 25, 280, 281, 288, H 1, H 2, H 6, H 14, H 19, H 22.

16 Bijlage 4, inspraakreactie nr. 17.

"Belevingsaspecten": gevoelens, beoordeling en gedragsvoornemens van betrokken groeperingen ten aanzien van de activiteit

Volgens de richtlijnen (par. 7 blz. 14) dient in het MER "te worden aangegeven welke soorten reacties COVRA van verschillende maatschappelijke groeperingen tot nu toe heeft waargenomen" en "welke maatregelen door COVRA zullen worden genomen in de sfeer van het periodiek verspreiden van voorlichtingsmateriaal en het organiseren van periodieke informatiebijeenkomsten" (p. 13). In haar advies (d.d. 26 januari 1986) op dit punt vroeg de Commissie om zorgvuldig opgezet onderzoek naar de heersende en te verwachten gevoelens, beoordeling en gedragsvoornemens van de belangrijkste betrokken groeperingen, gekoppeld aan een evenwichtige voorlichtingsactiviteit.

Het in hoofdstuk 13 verschaft overzicht van de door COVRA waargenomen reacties op de aangekondigde voornemens, de activiteiten van de Commissie LOFRA, en de voorlichting en inspraak naar aanleiding van het locatie-onafhankelijk MER is - bij gebrek aan systematisch onderzoek - enigszins oppervlakkig, onevenwichtig en weinig up-to-date. Zo wordt melding gemaakt van de voor COVRA niet verontrustende resultaten van een enquête onder het eigen personeel, terwijl met betrekking tot de omwonende bevolking de bepaling van aard en omvang van mogelijke onrustgevoelens "echter niet eenvoudig" wordt genoemd. Over de houding van producenten van radioactief afval wordt niets vermeld. Van een onder inwoners van Nieuwdorp gehouden enquête over de COVRA-plannen worden de uitkomsten niet vermeld, zomin als een beschrijving wordt gegeven van de voornamelijk telefonische reacties op de door COVRA verspreide informatiemap. De beschreven "buitenlandse ervaringen met belevingsaspecten" hebben voornamelijk betrekking op de daar gekozen benadering voor het opslagprobleem, maar gaan nauwelijks over gevoelens en reacties van betrokken groeperingen. De tekst van het MER suggereert dat er in het zomerseizoen een grote toeristische belangstelling bestaat voor de COVRA-vestiging te Zijpe (p. 113), en dat COVRA's definitieve locatiekeuze door pers en publiek gematigd positief werd ontvangen (p. 117). Zonder nadere specificatie van de gedane observaties en hun omstandigheden is echter niet duidelijk in hoeverre de gesuggereerde toestand tekenend is voor de werkelijkheid.

Vastgesteld moet worden dat hoofdstuk 13 vrijwel géén feitelijke informatie verschaft over de thans heersende en in de toekomst te verwachten gevoelens, beoordeling en gedragsvoornemens van plaatselijke betrokken groeperingen ten aanzien van de voorgenomen opslagfaciliteit. Daardoor wordt niet duidelijk hoe op de komst van de COVRA wordt gereageerd en welke bestuurlijke aanpak (voorlichting, discussie, opiniepeiling, inschakelen van publieksvertenwoordigers) een groter inzicht in en een brede publieke acceptatie van het COVRA-project had kunnen bewerkstelligen.

De in hoofdstuk 13 gepresenteerde kennis contrasteert met het beeld dat uit vele, soms zeer goed beargumenteerde inspraakreacties naar voren komt en dat hieronder kort wordt samengevat.

De provinciale en gemeentelijke overheid van Zeeland respectievelijk Borsele zou op "bedroevende" wijze tekort geschoten zijn op het punt van concrete, begrijpelijke voorlichting; in de door COVRA verspreide informatiemap zouden de zaken "te rooskleurig" worden voorgesteld. Door velen wordt "doorzien" dat het COVRA-project is bedoeld om belemmeringen weg te nemen voor de bouw van nieuwe kerncentrales en dat de COVRA-vestiging in Borssele het aannemelijker maakt dat daar te zijner tijd ook een tweede kerncentrale zal worden gevestigd. Men is bezorgd en geërgerd over deze onzuivere koppeling van twee verstrekkende beleidsbeslissingen (opslag radio-actief afval en uitbreiding kernenergie) en stelt dat de besluitvorming vooralsnog beperkt dient te blijven tot een faciliteit voor opslag van het bestaande radio-actieve afval. De inspraak over het MER wordt, gezien de omvang en ingewikkeldheid van de materie in de vergunningaanvraag, als veel te kort ervaren. Door diverse insprekers wordt er voor gepleit dat na goede voorlichting alsnog een publieke opiniepeiling in de regio Zuid-Beveland wordt gehouden. Specifieke bezorgdheden geuit ten aanzien van verschillende punten, die ook eerder in dit toetsingsadvies aan de orde zijn gekomen, worden met name genoemd: transportrisico's, cumulatieve gevolgen voor mens, dier en plant (gewassen), het leef- en investeringsklimaat in Borsele, de tijdelijkheid van de faciliteit, het overstromingsrisico en de gevolgen voor oorlogshandelingen, terrorisme en sabotage.

Tegen de achtergrond van de inspraakreacties doet de mededeling op blz. 115 van het MER dat veel bedrijven in Zeeland, en ook daarbuiten, reeds hun diensten aan COVRA hebben aangeboden, enigszins triviaal aan.

De Commissie sluit niet uit dat er mogelijk een aanzienlijke spanning bestaat tussen het technisch-wetenschappelijk en bedrijfseconomisch oordeel over de haalbaarheid van de voorgenen opslagfaciliteit en de feitelijke gevoelens, beoordeling en reacties daaromtrent bij de meest betrokken groeperingen in de regio, met name omwonenden in de dorpskernen van de gemeente Borsele. De Commissie adviseert het bevoegd gezag alsnog inspanningen te ondernemen om de meest betrokken personen en groepen in Zeeland concreet en volledig voor te lichten en gelegenheden te scheppen waarop nadere vragen kunnen worden gesteld en toelichting kan worden verkregen. Naar de mening van de Commissie verdient het ook serieuze overweging publieksvertegenwoordigers uit te nodigen tot deelname aan een nog nader vorm te geven begeleidingsgroep waarin een geregelde evaluatie van de feitelijke milieu-effecten gestalte kan krijgen.

Het karakter van de COVRA-project en de termijn waarop het de samenleving van nut zou moeten zijn, rechtvaardigen naar het oordeel van de

---

17 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 2, 4, 5, 7, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 34 t/m 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 289, 292 en H 5, H 9, H 11.

Commissie dat de gevoelens en reacties van de betrokkenen rondom de locatie eveneens tot de te beschrijven en te "beheersen" milieu-effecten worden gerekend. Het gaat in de publieke acceptatie van de voorgenomen activiteit minder om kwantitatieve veiligverklaringen dan om het vertrouwen dat in de overheid, en in COVRA als uitvoerster van het overheidsbeleid terzake kan worden gesteld om de samenleving voor zeer lange tijd in voldoende mate te beschermen tegen de negatieve gevolgen van blootstelling aan radio-actieve afvalstoffen.

2.2.7 Vergelijking der milieu-effecten (hoofdstuk 11)

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: "een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven".

In de richtlijnen (par. 8, blz. 17) voor het MER wordt een "onderlinge vergelijking van de gevolgen voor het milieu gevraagd van de voorgenomen activiteit en de alternatieven in het licht van bestaande grenswaarden, kwaliteitsnormen en streefwaarden voor de diverse milieucompartimenten en in het licht van de concrete situatie op de locatie". Dit onderdeel wordt behandeld in hoofdstuk 11 van het MER en bijlage 5.6 bij het MER. Geconstateerd moet echter worden dat het totaal van de jaarlijkse lozingen bij normaal bedrijf niet wordt vergeleken met bekende criteria, zoals b.v.:

- criteria voor de basiskwaliteit van oppervlaktewater, o.a. vanwege de mogelijke bestemming voor de drinkwatervoorziening
- de vrijstellingsgrenzen uit het Besluit Stralenbescherming (art.7)
- de vergunningsvoorschriften met betrekking tot lozingen in lucht en oppervlaktewater die bij het huidige COVRA-bedrijf in Petten van toepassing zijn
- de aanbevelingen van de Gezondheidsraad (rapport 1985/1).

Bij de vergelijking van de milieu-effecten bij normaal bedrijf wordt in het MER de berekende maximale individuele jaarlijkse dosis ten gevolge van de voorgenomen activiteit vergeleken met de getalwaarde (5 millisievert) voor de jaarlijkse individuele dosislimiet voor leden van de bevolking (zie par.11.1, blz.101 van het MER).

Er is hier sprake van een onzuivere vergelijking omdat de genoemde dosislimiet niet slaat op één afzonderlijke radiologische toepassing, maar geldt in relatie tot de totale jaarlijkse blootstelling van individuele personen uit de bevolking ten gevolge van alle kunstmatige radiologische activiteiten.

In de vergunningaanvraag ingevolge de KEW wordt volstaan met het noemen van de eindresultaten van de berekeningen over de emissies naar lucht en water zoals die verwacht worden in de verschillende scenario's, zonder dat daaraan gekoppeld of daarvan afgeleid een grenswaarde wordt voorgesteld op jaarbasis of op kortere basis.

In dit verband wordt de aandacht gevestigd op de passage in het MER in par.6.4, blz.68 over de lozingen van de inrichting op de Westerschelde. Modelberekeningen leveren als resultaat dat deze lozingen zullen leiden tot evenwichtsconcentraties in de Westerschelde in de buurt van de normen van de basiskwaliteit voor zoet water zoals beschreven in het IMP-Water 1985-1989. Er bestaan weliswaar geen normen voor brak water of zout water zoals dat van de Westerschelde, maar dat neemt niet weg dat deze informatie een aantal insprekers heeft verontrust.¹⁸ In hoeverre bestaat de kans dat lozingen door de COVRA grotendeels of in hun geheel toekomstige normen voor de basiskwaliteit van getijdewateren zouden opvullen? De Commissie wijst op het voorstel van de directie Zeeland van Rijkswaterstaat, dat onderzoek inhoudt naar methoden die de emissies in de lozingen op de Westerschelde verder kunnen terugdringen.¹⁹ Het nader onderzoek, de tijd waarover zich dat zou moeten uitstrekken en de beslissing over de resultaten van dat onderzoek zouden moeten worden opgenomen in de formulering van voorwaarden bij de vergunningverlening.

2.2.8 Leemten in kennis en informatie (hoofdstuk 15)

Artikel 41j, onder g van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: " een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens".

De Commissie heeft geen opmerkingen over dit onderdeel van het MER.

2.2.9 Samenvatting van het MER (blz. 7 t/m 12 van het MER)

Artikel 41j, eerste lid onder h van de Wabm:

Een MER bevat tenminste: " een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het MER en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven".

De samenvatting van het MER geeft niet in alle opzichten een goede weergave van de in het MER behandelde onderwerpen. Op blz. 7 van de Samenvatting wordt zonder meer gesteld dat na 50 - 100 jaar "het dan nog radioactieve deel van de in de opslag aanwezige afval in een definitieve opberging diep onder de grond geplaatst zal moeten worden, hetzij in Nederland, hetzij elders in de wereld".

---

18 Bijlage 4, inspraakreactie nrs. 1, 30, 31, 32, 33, 282. De inspraakreacties van de Regionale inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne (nr. 290) in Zeeland wijst er op dat water van de Westerschelde incidenteel gebruikt wordt voor de drinkwaterbereiding.

19 Bijlage 4, inspraakreactie nr. 33.

Dit is een voorbarige conclusie, omdat de beleidsvorming over de eindopberging nog in volle gang is. De hoofdtekst van het MER op blz. 16 (par. 2.1) en blz. 40 (par. 4.7) geeft deze beleidsontwikkeling wel correct weer.

De hoofduitgangspunten ten aanzien van de realisatie van de voorgenomen activiteit op blz. 8 van de Samenvatting verwijzen alleen naar het streven dat zowel onder normale bedrijfsomstandigheden alsook onder ongevalsomstandigheden geen ontoelaatbaar geachte schade mag worden toegebracht aan mens en milieu. Door het expliciteren van het begrip ontoelaatbaar geachte schade door middel van een getalwaarde voor het individuele risico van 10^{-6} per jaar of groter, wordt ten onrechte de indruk gewekt als zou dit het enige uitgangspunt zijn. Gelukkig staat in het overeenkomstige deel van de hoofdtekst van het MER (par. 2.5, blz. 20) wel vermeld dat naast het hierboven genoemde uitgangspunt de initiatiefnemer ook het ALARA-principe nastreeft voor het personeel van de faciliteit, de omwonenden en de medewerkers bij omliggende bedrijven.

Tot slot moet opgemerkt worden dat de Samenvatting geen aandacht besteedt aan het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast.

Bijlagen
bij het toetsingsadvies
Locatiegebonden MER Verwerking en Opslag van radio-actief afval

Bijlagen 1 t/m 4.

BIJLAGE 1

OVERIGE MEER GEDETAILEERDE OPMERKINGEN OVER HET LOCATIEGEBONDEN MER

De presentatie van de figuren, tabellen en kaarten in het MER en de bijlagen vertoont veel tekortkomingen, die afbreuk doen aan de leesbaarheid en de begrijpelijkheid van de daarin gepresenteerde informatie. Tijdens de bestudering van het MER, en de bijlagen bij het MER en de delen behorende bij de vergunningaanvragen kwamen de volgende onnauwkeurigheden, mankementen en vragen naar voren:

Het MER en de bijlagen:

- Het locatie-onafhankelijke MER verscheen in oktober 1985 en kan dus niet "mede bedoeld (zijn geweest) ter ondersteuning van de werkzaamheden van de Commissie LOFRA", die op 8 oktober 1985 haar rapport uitbracht (MER, hoofdstuk 1, blz.13).
- Op blz. 16 van het MER staat: de Commissie Locatiekeuze Opslagfaciliteit Radioactief Afval (LOFRA) heeft geadviseerd over twee locaties. Verderop in de tekst staat: COVRA heeft voor de locatie Borssele gekozen. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat een van de beide door de Commissie LOFRA geadviseerde locaties door COVRA gekozen is. Dit is niet correct.
- Komt er uitsluitend laag- en middelradioactief afval uit bedrijven, onderzoeksinstellingen, ziekenhuizen, e.d.? Is hoog radioactief afval uitsluitend te associëren met kerncentrales? (MER, hoofdstuk 2, blz.-17)
- Op blz. 24 van het MER wordt gemeld dat een garagegebouw tot het bedrijf zal behoren voor stalling en onderhoud van voertuigen van de onderhoudsgroep. Bevindt zich bij dit garagegebouw een brandstofpomp met tank? Gezien het vermeldde in fig. 3.11 op blz. 25 van het MER en blz. 21, Band VIII blijkt dit een dieseloliepomp met tank te zijn. Zijn er voorzieningen getroffen tegen lekkages van tank en leidingen en is daarop voldoende controle? Dit is van belang vanwege de aantasting door dieselolie van isolatiemateriaal van electriciteitsleidingen, van de betonnen fundering, van waterleidingbuizen en vanwege bodemverontreiniging in het algemeen.
- Eventueel terugkomend afval van de opwerkingsfabriek in Engeland zal per schip naar een Nederlandse haven worden vervoerd (MER, hoofdstuk 4, blz.31). Het ligt voor de hand dat dit Vlissingen-Oost zal zijn.¹ Waarom staat dat niet vermeld? Wat zullen de milieu-effecten van de aanvoer en overslag in deze haven zijn?
- Fig. 4.9 en tabel 4.1: de kleuren zoals aangegeven in tabel 4.1 zijn niet terug te vinden in figuur 4.9. Het overzicht van de stralingshygiënische zonering op het bedrijfsterrein is daardoor weggefallen.

---

1 Zie ook de reactie van de gemeente Vlissingen (Bijlage 4, inspraakreactie nr.8).

- Par. 5.13 op blz.56 van het MER geeft een beschrijving van de vegetatiecomplexen van de Weelhoek waar de COVRA-vestiging is gepland. In par. 6.2 op blz. 65 en 66 van het MER worden de effecten op flora en fauna beschreven. Een beschrijving van die flora- en fauna-elementen, die als gevolg van het ruimtebeslag zullen verdwijnen door de komst van de faciliteit, ontbreekt echter. Dit illustreert de opmerking in paragraaf 2.2.5 van de hoofdtekst van het onderhavige advies waar geconstateerd wordt dat van de gegevens van de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu weinig gebruik wordt gemaakt bij de voorspelling van de effecten.
- Bij de volgende kaarten wordt geen legenda voor de daarin gebruikte symbolen gevonden: fig. 5.2 en fig. 5.7
- Tabel 5.4 bevat een aantal hiaten en een lege kolom.
- Paragraaf 5.5: de omliggende bedrijven zijn niet aangegeven in fig. 5.1.
- Paragraaf 5.6 met bijlage 5.4: waar loopt de leiding ruwe olie van de Maasvlakte langs het COVRA-terrein? Is er gedacht aan een rampenplan voor het geval van breuk in deze leiding voor het bedrijf van de COVRA? (par. 5.12)
- Blz. 55 en bijlage 5.4: de terreinen die gereserveerd zijn voor de groenvoorziening zijn niet te vinden op de kaart van bijlage 5.4. Het is bovendien niet duidelijk dat het hier een bestemmingsplankaart betreft.
- Tabel 6.3 toont geen eenheden waarin de gasvormige emissies zijn uitgedrukt.
- Op blz. 67 (par. 6.4) van het MER is aangegeven dat bij het berekenen van de collectieve dosis is aangenomen dat werknemers van omliggende bedrijven 20 uur per jaar aanwezig zijn. Er moet geconstateerd worden dat de ADV-regeling in dit gebied extreme vormen heeft aangenomen.
- In fig. 11.1 staan de bovenste dosisgetallen op de dosisschaal foutief vermeld als 10^{-1} en 10^{-2} . Dit zal ongetwijfeld 10^1 en 10^2 moeten zijn.
- "De belangstelling (voor de toeristische excursies naar COVRA in Petten) was vrijwel steeds groter dan de ontvangstcapaciteit toeliet" (blz. 113, par.13.1 van het MER). Hoe moet deze opmerking worden geïnterpreteerd? Was er slechts een zeer bescheiden ontvangstcapaciteit? Was er werkelijk zo'n grote belangstelling voor de verwerking en opslag van laag- en middel-radioactief afval?
- Verschillende afkortingen die in de tekst van het MER worden gebruikt, worden niet uitgelegd in de lijst van afkortingen op blz. 132 van het MER: b.v. PLEM, PNEM, EPON op blz. 55, UNSCEAR op blz. 66, NUDOS op blz. 67.
- Bij de volgende kaarten wordt geen schaal aangetroffen: figuren 3.2 tot en met 3.11, fig. 4.9, fig. 5.1³, fig. 5.8, fig. 12.1, fig. 12.2, fig. B5.2.1, Bijlage 5.4, fig. B6.1. Dit geldt ook

---

2 Bijlage 4, inspraakreactie nr.24.

3 In de tekst op blz. 45 wordt gewezen op afmetingen van wegen die zouden moeten blijken uit deze kaart zonder schaal aanduiding.

voor een aantal kaarten in de Banden behorende bij de vergunningaanvraag.

- Sommige tabellen in de bijlagen zijn moeilijk te lezen: b.v. B6.4.2a, b en c, B5.1.1, B5.5.3.
- Tabel B7.2.1 op blz. 3 van bijlage 7.2: zal de incidentlozing waarschijnlijk $2,5 \cdot 10^3$ moeten zijn in plaats van de aangegeven $2,5 \cdot 10^{-1}$? Op pag. 14 staat dit juist vermeld.

De vergunningaanvragen

- Uit de informatie gegeven in Band I, hoofdstuk 4, blz. 35-42 van de vergunningaanvraag kan worden afgeleid dat de opslaggebouwen voor laag- en middel-radioactief afval en het kantoorgebouw niet worden aangesloten op het noodstroomnetwerk op het terrein. Is dit juist en zo ja, waarom wordt daar niet in voorzien? Dit kan belangrijk zijn bij het voorkomen van incidenten.
- In dit zelfde hoofdstuk op blz. 35 en 36 wordt informatie gegeven over de aardgasleidingen. Worden deze voldoende beveiligd en gecontroleerd op lektheid in verband met brand- en explosiegevaar?
- In band III, blz. 163 van de vergunningaanvraag staat: "Alle systemen die chemicalieën en radioactieve stoffen kunnen bevatten zijn opgesteld in voor opvang van lekvloeistoffen geschikte ruimten." Betekent dit dat ook alle transportleidingen hiervoor zich bevinden in opvanggoten of mantelbuizen om zo eventuele lekkages vast te stellen? Zie ook de aanvraag voor de WVO-vergunning, blz. 37.
- Op vele plaatsen in de vergunningaanvraag ingevolge de KEW staat dat gebouwen en installaties voldoende zijn beschermd tegen externe invloeden (bijv. Band VII, blz. 50 en 51). Dit geldt niet voor bescherming tegen overstroming voor alle gebouwen behalve voor het opslaggebouw voor warmteproducerend hoog-radioactief afval.
- In Band VIII, blz. 5 staat geschreven dat een parkeergarage wordt geplaatst bij het garagegebouw. Heeft dit consequenties voor op LPG-lopende auto's die daarin geparkeerd zouden kunnen worden?

Aanvragen COVRA/PZEM

In het kader van de coördinatieprocedure op grond van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne maken Gedeputeerde Staten van Zeeland en voor zover nodig de burgemeester van de gemeente Borsele het volgende bekend.

Aanvragen

Met het oog op de realisering van een centrale faciliteit voor de opslag en verwerking van radioactief afval te Borsele, zijn de volgende aanvragen ingediend:

1. a. op 2 oktober 1987 heeft de Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval (COVRA) N.V. te Petten bij hen ingediend het verzoek aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borsele om bouwvergunning voor het bouwen van een complex gebouwen behorende tot de eerste bedrijfsfase, op een perceel gelegen tussen de Europaweg-Oost en de Ossenweg te Borsele;

b. de N.V. Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij (PZEM) te Middelburg heeft bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borsele een verzoek ingediend om toestemming tot het aanbrengen van diverse zandplateaus tussen de Europaweg-Oost en de Ossenweg en het omleggen van een gedeelte van de Borsseledijk te Borsele;

c. de N.V. PZEM te Middelburg heeft bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borsele een verzoek ingediend om bouwvergunning voor het realiseren van 4 hoogspanningsmasten aan de Ossenweg te Borsele.

De aanvragen zijn in strijd met de geldende bestemmingsplannen. De gemeenteraad heeft op 20 oktober 1987 verklaard dat in verband met voornoemde plannen een (herziening van het) bestemmingsplan wordt voorbereid. De ingediende verzoeken zijn niet in strijd met het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om met toepassing van artikel 19 der Wet op de Ruimtelijke Ordening en artikel 50, lid 8 van de Woningwet de gevraagde vergunningen te verlenen.

Desgewenst kan een mondelinge toelichting op deze stukken worden verkregen bij het bureau ruimtelijke ordening en volkshuisvesting van de gemeente Borsele (tel. 01106-1730, tst. 244).

2. Op 2 oktober 1987 heeft de COVRA N.V. te Petten bij hen ingediend het verzoek aan de ministers van Economische Zaken, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur om vergunning ingevolge de Kernenergiewet voor:

het oprichten van een inrichting als bedoeld in artikel 15 onder b van de Kernenergiewet waarin splijtstoffen kunnen worden bewerkt en worden opgeslagen;

het in werking brengen en houden van de gedeelten van voornoemde inrichting, die behoren tot de eerste bedrijfsfase, welke gedeelten zijn aangeduid in paragraaf 1.6 van hoofdstuk 1 van de van deze aanvraag deel uitmakende gegevens;

alsmede is ingediend het bij deze aanvraag behorende locatiegebonden milieu-effectrapport (MER). De inrichting zal komen te liggen op een perceel, kadastraal bekend gemeente Borsele, sectie A, nr. 830 (ged.).

Desgewenst kan een mondelinge toelichting op deze stukken worden verkregen bij de Directie Stralenscherming van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (tel. 070-209367, tst. 2619).

3. Op 16 oktober 1987 heeft de COVRA N.V. te Petten bij hen ingediend het verzoek aan de minister van Verkeer en Waterstaat om vergunning ingevolge de Wet verontreiniging oppervlaktewateren voor het lozen van afvalwater op de Westerschelde ten behoeve van een inrichting waarin radioactief afval zal worden verwerkt en opgeslagen, op een perceel, kadastraal bekend gemeente Borsele, sectie A, nr. 830 (ged.);

alsmede is (reeds op 2 oktober 1987) ingediend het bij deze aanvraag behorende locatiegebonden milieu-effectrapport (MER).

Desgewenst kan een mondelinge toelichting op deze aanvraag worden verkregen bij Rijkswaterstaat, directie Zeeland (tel. 01180-86000, tst. 422).

Ter inzage

De aanvragen, het MER en overige stukken liggen voor een ieder ter inzage van 19 november 1987 tot en met 18 december 1987 op de volgende plaatsen en tijden:

in het gemeentehuis van Borsele, Stenevate 10, Heinkensand op werkdagen van 9 tot 12 en van 14 tot 16 uur en iedere vrijdagavond in de openbare bibliotheek, Stengeplein 1, Heinkensand van 17 tot 20 uur; in de bibliotheek van het directoraat-generaal voor de milieuhygiëne van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, dr. Van der Stamstraat 2, Leidschendam op werkdagen van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur; bij Rijkswaterstaat, directie Zeeland, Vrijlandstraat 33, Middelburg (kamer 459) op werkdagen van 9 tot 12 en van 13 tot 16 uur; op het bureau Milieuzaken van de provinciale griffie, St. Pieterstraat 42 te Middelburg, op werkdagen van 9 tot 12 en van 14 tot 16 uur.

Bezwaren

Een ieder kan een gemotiveerd bezwaarschrift indienen tegen deze aanvragen en het MER en wel tot en met 18 december 1987. Een bezwaarschrift dient te worden gericht aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borsele (voor wat betreft 1a, b en c), aan de ministers van Economische Zaken, van Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (voor wat betreft 2 en het MER) en aan de minister van Verkeer en Waterstaat (voor wat betreft 3), doch dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten van Zeeland, St. Pieterstraat 42, 4331 EW Middelburg. Tegelijkertijd met het indienen van een bezwaarschrift kan een verzoek worden ingediend om persoonlijke gegevens niet bekend te maken. Mondelinge bezwaren tegen de onder 2 en 3 genoemde aanvragen kunnen worden ingediend tijdens de openbare zitting in het ontmoetingscentrum 'de Stenge', Stengeplein 1 te Heinkensand op 10 december 1987, tijdens de middagzitting van 14 tot uiterlijk 17 uur of tijdens de avondzitting van 19.30 tot uiterlijk 22.30 uur.

Hierbij wordt gelegenheid geboden over de aanvragen genoemd onder 1, 2 en 3 en het MER van gedachten te wisselen.

Een exemplaar van het milieu-effectrapport (MER) kan worden opgevraagd bij het informatiecentrum van het bureau Voorlichting van de provincie Zeeland, Abdij 9 (ingang Kloostergangen), Postbus 6001, 4330 LA Middelburg (tel. 01180-31400).

De kosten van het hoofd rapport bedragen f 15 en van de bijlagen f 9. Middelburg, 18 november 1987.

BIJLAGE 3

Samenstelling van de werkgroep van de Commissie

De werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage welke het onderhavige advies over het locatie-gebonden milieu-effectrapport Verwerking en Opslag van Radioactief Afval heeft opgesteld, staat onder voorzitterschap van drs. H.G. Ouwerkerk.

In de werkgroep hebben zitting:

- dr. E.F. Blokker te Rotterdam
- ir. C.J. Huyskens te Dommelen
- dr. R. Schilt te Hilversum
- ir. R.G. Schölvinc te Bergen-NH (adviseur)
- prof.dr. C.W. Stortenbeker te Arnhem
- dr. C.A.J. Vlek te Onnen (Gr.)
- prof.mr. J. Wessel te Noordwijk

Vanwege drukke werkzaamheden heeft prof.dr. J. Kommandeur te Groningen, die zitting had in de werkgroep tijdens de opstelling van de twee eerdere adviezen ten behoeve van deze milieu-effectrapportage, zich teruggetrokken uit de werkgroep.

Drs. J.J. Scholten trad op als secretaris van de werkgroep.

BIJLAGE 4

LIJST VAN INSPRAAKREACTIES

Nr.	datum	Persoon of instantie	Datum ontvangst door de Commissie voor de m.e.r.
1.	12.11.87	Min. van Landbouw en Visserij, Directie Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie te Goes	23.11.87
2.	?	S.M. Nijsten te Borssele	02.12.87
3.	28.11.87	J.M. van Kessel te Eindhoven	04.12.87
4.	02.12.87	W. Coppoolse te Heinkenszand	10.12.87
5.	03.12.87	A.J. van Overbeeke te Borssele J.M. Nijsten te Borssele P. de Winter te Borssele A.D. Groenenberg te Borssele, in deze handelend voor mw. A. de Regt-van Damme te Wieringerwerf	10.12.87
6.	03.12.87	J.H.J. Nijsten te Borssele	16.12.87
7.	?	Fam. Smits te Ovezande	15.12.87
8.	09.12.87	Gemeente Vlissingen	15.12.87
9.	11.12.87	H.L. de Jonge te Borssele L. de Jonge te Borssele A. Boonman te Borssele C. Smits te Ovezande C. de Winter te Borssele J. Smits te Ovezande M. Boonman te Borssele	18.12.87
10.	14.12.87	J.M. Nijsten te Borssele	18.12.87
11.	09.12.87	Waterschap Noord- en Zuid-Beveland	18.12.87
12.	14.12.87	Gemeente Borsele	18.12.87
13.	14.12.87	E.A. van Zunderen-Obbes te Heinkenszand	24.12.87
14.	15.12.87	Familie Boonman te Nieuwdorp	24.12.87
15.	17.12.87	Gemeentebestuur van Middelburg	24.12.87
16.	16.12.87	J. Duijnkerke en D.J. Duijnkerke-Mallekote te Nieuwdorp	24.12.87
17.	17.12.87	J. Peene, huisarts te Borssele	24.12.87
18.	15.12.87	R. Knuit te 's Heerenhoek	24.12.87
19.	16.12.87	Kritische Massa te Wageningen	24.12.87
20.	14.12.87	Partij van de Arbeid, afd. Borsele	24.12.87
21.	15.12.87	H.L. Vermuë en M.M.D. Vermuë-Vermuë te 's Heerenhoek	24.12.87
22.	15.12.87	Mw. E.F. Janse te Zeist	24.12.87

Nr.	datum	Persoon of instantie	Datum ontvangst door de Commissie voor de m.e.r.
23.	15.12.87	De Stichting Miljoenen Zijn Tegen te Amsterdam J. Bronkhorst te 's Gravenhage J.S.M. Reuver te Utrecht E.J.J.G. Wever te Tilburg W.H. Loermans te 's Gravenhage mw. W.A. van de Zijpp te Groningen mw. G. Boelhouwer-Von Meyenfeldt te Amsterdam mw. C.C.M. Botman te Zeist E.P.A.W. Prick te Kampen mw. M.M. Prick-Vriezenga te Kampen mw. T. Combrink-Rebel te Amsterdam Nel Meijer te Amsterdam A.F. Jaarsma te Zaandam H.W. Horeman te Eindhoven mw. J.C. Horeman-Rienstra te Eindhoven M. Vrijlandt te Lelystad B. van Damme te Middelburg mw. M. van Damme-Way te Middelburg Stichting Wereldwinkel Terneuzen te Axel A.F.Th. Cortooms te Eindhoven A.L. van de Maas te Lochem mw. I. Eshuis te Lochem H.P. Provoost te Leiden mej. C.M.P. Kiepe te Bergen op Zoom H. van de Rest te Grubbenvorst mw. M. van de Rest-Peper te Grubbenvorst mw. J.M.H. van Westrienen te Amsterdam mw. E.G.G. Dirks-Paijralbe te Leusden	24.12.87
24.	17.12.87	Landbouwschap, Gewestelijke Raad voor Zeeland te Goes	24.12.87
25.	15.12.87	Maatschap Vermuë te 's Heerenhoek	24.12.87
26.	18.12.87	Stichting Natuur en Milieu te Utrecht	24.12.87
27.	16.12.87	Milieuvereniging Oosterhout te Oosterhout	24.12.87
28.	17.12.87	Riet Savert-Eyberts te Rheden mede namens Annemarie Homan, Marja Schippers, Ans Wittebroek, Willem Veldhuis, Henk Savert	24.12.87
29.	15.12.87	dr. J. Steijn en M. Steijn te Lewedorp	24.12.87
30.	17.12.87	De Stichting Miljoenen Zijn Tegen te Amsterdam J. Bronkhorst te 's Gravenhage J.S.M. Reuver te Utrecht E.J.J.G. Wever te Tilburg W.H. Loermans te 's Gravenhage	28.12.87

Nr.	datum	Persoon of instantie	Datum ontvangst door de Commissie voor de m.e.r.
		mw. W.A. van de Zijpp te Groningen	
		mw. G. Boelhouwer-Von Meyenfeldt te Amsterdam	
		mw. C.C.M. Botman te Zeist	
		E.P.A.W. Prick te Kampen	
		mw. M.M. Prick-Vriezenga te Kampen	
		mw. T. Combrink-Rebel te Amsterdam	
		Nel Meijer te Amsterdam	
		A.F. Jaarsma te Zaandam	
		H.W. Horeman te Eindhoven	
		mw. J.C. Horeman-Rienstra te Eindhoven	
		M. Vrijlandt te Lelystad	
		B. van Damme te Middelburg	
		mw. M. van Damme-Way te Middelburg	
		Stichting Wereldwinkel Terneuzen te Axel	
		A.F.Th. Cortooms te Eindhoven	
		A.L. van de Maas te Lochem	
		mw. I. Eshuis te Lochem	
		H.P. Provoost te Leiden	
		mej. C.M.P. Kiepe te Bergen op Zoom	
		H. van de Rest te Grubbenvorst	
		mw. M. van de Rest-Peper te Grubbenvorst	
		mw. J.M.H. van Westrienen te Amsterdam	
		mw. E.G.G. Dirks-Paijralbe te Leusden	
31.	17.12.87	mw. E.F. Janse te Zeist	28.12.87
32.	17.12.87	Zeeuwse Provinciale Raad voor het Milieu	24.12.87
33.	18.12.87	Rijkswaterstaat, Directie Zeeland	24.12.87
34.	? .12.87	C.W. Zevenhuizen-Veenman te Goes en	29.12.87
t/m		241 gelijkkluidende bezwaarschriften	
275.			
276.	18.12.87	M.G. van der Stel en M.J. de Dreu te Nisse	29.12.87
277.	17.12.87	C.J. Vollaard-Bijl te Roosendaal	29.12.87
278.	17.12.87	G.J.A. Verburg te 's Gravenpolder	29.12.87
279.	? .11.87	P.J. Sommeijnen te Ovezande	29.12.87
280.	13.12.87	J.J.G. Rijk te Ovezande	29.12.87
281.	14.12.87	J.L.D. Boonman te Lewedorp	29.12.87
282.	17.12.87	Zeeuwse Milieu Federatie te Goes	29.12.87
283.	17.12.87	J. Vinke te Ovezande	29.12.87
284.	?	M.L.G. Vermeulen te 's-Gravenpolder	11.01.88
285.	?	D. van Minde te 's-Gravenpolder	11.01.88
286.	?	V.G. Giele te Kortgene	11.01.88
287.	?	C.M. de Nooijer	11.01.88
288.	14.12.87	J.L.D. Boonman te Lewedorp	11.01.88
289.	11.12.87	A. de Koster te 's-Gravenpolder	11.01.88
290.	30.12.87	De Regionaal Inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne in Zeeland te Middelburg	18.01.88
291.	18.01.88	Gemeente Goes	25.01.88
292.	13.12.87	J.P. Eggermont te Ovezande	25.01.88

Inspraakreacties gemaakt tijdens de beide hoorzittingen op 10 december 1987 te Heinkenszand

Nr.	datum	Persoon of instantie	Datum ontvangst door de Commissie voor de m.e.r.
H1	10.12.87	dhr. J.L. Mieras te Kapelle, Zuidelijke Landbouw Maatschappij, afd. Borssele	26.01.88
H2	10.12.87	dhr. De Kunder	26.01.88
H3	10.12.87	dhr. Nijsten	26.01.88
H4	10.12.87	dhr. Anthonisse	26.01.88
H5	10.12.87	Mw. Joosen, namens de Wijkvereniging Nieuwen St. Joosland	26.01.88
H6	10.12.87	dhr. Meulenberg	26.01.88
H7	10.12.87	dhr. J. de Vries. Zeeuwse Milieufederatie	26.01.88
H8	10.12.87	dhr. J. Peene te Borssele	26.01.88
H9	10.12.87	dhr. G.J. Verburg te 's-Gravenpolder	26.01.88
H10	10.12.87	dhr. N.W.A. Veldhuis te 's-Gravenpolder	26.01.88
H11	10.12.87	dhr. W. Louws te Zoutelande	26.01.88
H12	10.12.87	dhr. Huisman	26.01.88
H13	10.12.87	dhr. Harens	26.01.88
H14	10.12.87	dhr. J. Oggel te Goes	26.01.88
H15	10.12.87	dhr. J. Smits te Ovezande	26.01.88
H16	10.12.87	dhr. Wijting, TOTAL raffinaderij Nederland	26.01.88
H17	10.12.87	dhr. W. Coppoolse te Heinkenszand	26.01.88
H18	10.12.87	dhr. Arend	26.01.88
H19	10.12.87	dhr. Smits te Ovezande	26.01.88
H20	10.12.87	dhr. Reddie	26.01.88
H21	10.12.87	dhr. Eggermond	26.01.88
H22	10.12.87	dhr. Nijsten	26.01.88

N.B. Tijdens de avondzitting op de openbare bijeenkomst zijn enkele personen aan het woord geweest wiens namen niet zijn vermeld in het verslag. Hun namen konden dus ook niet worden opgenomen in dit overzicht van ontvangen en bestudeerde inspraakreacties. Het vermoeden bestaat dat de spelling van sommige namen, zoals vermeld in de verslagen niet geheel correct is.

1944-1945
1946-1947
1948-1949
1950-1951
1952-1953
1954-1955
1956-1957
1958-1959
1960-1961
1962-1963
1964-1965
1966-1967
1968-1969
1970-1971
1972-1973
1974-1975
1976-1977
1978-1979
1980-1981
1982-1983
1984-1985
1986-1987
1988-1989
1990-1991
1992-1993
1994-1995
1996-1997
1998-1999
2000-2001
2002-2003
2004-2005
2006-2007
2008-2009
2010-2011
2012-2013
2014-2015
2016-2017
2018-2019
2020-2021
2022-2023
2024-2025

STP-BEWAARS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

TOETSINGSADVIES OVER HET LOCATIEGEBONDEN MILIEU-EFFECTRAPPORT
VERWERKING EN OPSLAG VAN RADIO-ACTIEF AFVAL

Advies op grond van artikel 41 z, eerste en tweede lid van de Wet algemene bepalingen Milieuhygiëne over de inhoud van het Milieu-effectrapport verwerking en opslag van radio-actief afval.

Uitgebracht aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de Minister van Economische Zaken, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en de Minister van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

De werkgroep m.e.r. Verwerking en Opslag van Radio-actief Afval,

de Secretaris,

drs. J.J. Scholten.

de Voorzitter,

drs. H.G. Ouwerkerk.

Utrecht, 29 januari 1988

verdient het ook serieuze overweging publieksvertegenwoordigers uit te nodigen tot deelname aan een nog nader vorm te geven begeleidingsgroep, waarin een geregelde evaluatie van de feitelijke milieu-effecten gestalte kan krijgen.

Tenslotte wil ik nog een opmerking plaatsen bij de termijn die de Commissie ter beschikking stond voor de opstelling van het onderhavige advies. Volgens artikel 41 z, eerste lid van de Wabm dient het advies van de Commissie uiterlijk een maand na het einde van de termijn, waarop gemotiveerd bezwaarschriften ingediend konden worden, te worden uitgebracht, dat wil zeggen uiterlijk op 19 januari 1988. In artikel 41 z, tweede lid van de Wabm is echter ook bepaald dat de Commissie in haar advies de schriftelijke en mondeling ingediende opmerkingen en adviezen betreft.

Omdat de Commissie het advies van de regionaal inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne in Zeeland pas op 18 januari 1988 ontving en de verslagen van de beide openbare zittingen, die op 10 december 1987 in Heinkenszand plaatsvonden, de Commissie eerst op 26 januari 1988 bereikten, kon het advies van de Commissie U niet eerder worden aangeboden.

De Commissie zal gaarne vernemen op welke wijze U gebruik zult maken van haar advies. Een afschrift van deze brief is heden gezonden aan het Gemeentebestuur van Borsele, dat met U bevoegd gezag is in de onderhavige besluitvorming, alsook aan het provinciaal bestuur van Zeeland, dat optreedt als coördinerende instantie in de bezwarenprocedure.

Drs. H.G. Ouwerkerk,
voorzitter werkgroep m.e.r. inzake
verwerking en opslag van radioactief
afval.

Bijlage 1

kenmerk :

vervolgblad:

verdient het ook serieuze overweging publieksvertegenwoordigers uit te nodigen tot deelname aan een nog nader vorm te geven begeleidingsgroep, waarin een geregelde evaluatie van de feitelijke milieu-effecten gestalte kan krijgen.

Tenslotte wil ik nog een opmerking plaatsen bij de termijn die de Commissie ter beschikking stond voor de opstelling van het onderhavige advies. Volgens artikel 41 z, eerste lid van de Wabm dient het advies van de Commissie uiterlijk een maand na het einde van de termijn, waarop gemotiveerd bezwaarschriften ingediend konden worden, te worden uitgebracht, dat wil zeggen uiterlijk op 19 januari 1988. In artikel 41 z, tweede lid van de Wabm is echter ook bepaald dat de Commissie in haar advies de schriftelijke en mondeling ingediende opmerkingen en adviezen betreft.

Omdat de Commissie het advies van de regionaal inspecteur van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne in Zeeland pas op 18 januari 1988 ontving en de verslagen van de beide openbare zittingen, die op 10 december 1987 in Heinkenszand plaatsvonden, de Commissie eerst op 26 januari 1988 bereikten, kon het advies van de Commissie U niet eerder worden aangeboden.

De Commissie zal gaarne vernemen op welke wijze U gebruik zult maken van haar advies. Een afschrift van deze brief is heden gezonden aan het Gemeentebestuur van Borsele, dat met U bevoegd gezag is in de onderhavige besluitvorming, alsook aan het provinciaal bestuur van Zeeland, dat optreedt als coördinerende instantie in de bezwarenprocedure.

Drs. H.G. Ouwerkerk,
voorzitter werkgroep m.e.r. inzake
verwerking en opslag van radioactief
afval.

Bijlage 1

Deze brief is verzonden aan:

- * De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
- * De Minister van Economische Zaken.
- * De Minister van Verkeer en Waterstaat.
- * De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- * De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.